

Paweł Pawlaczyk

PROJEKT SIECI SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH W DRAWIŃSKIM PARKU NARODOWYM

Project of a tourist route net in the Drawieński National Park

A b s t r a c t

Drawa National Park is visited by hiking tourists to minimal degree but it should be put within them, because this group of user is much-desired from the view-point of nature protection aims. Marked tracks for walkers in DNP was projected with the following criteria:

1. Nature protection (none tourist traffic in the vicinity of the most valuable objects; at least one waterside of each lake free from tourist traffic; creating alternative possibilities of practise tourist outside the Park).

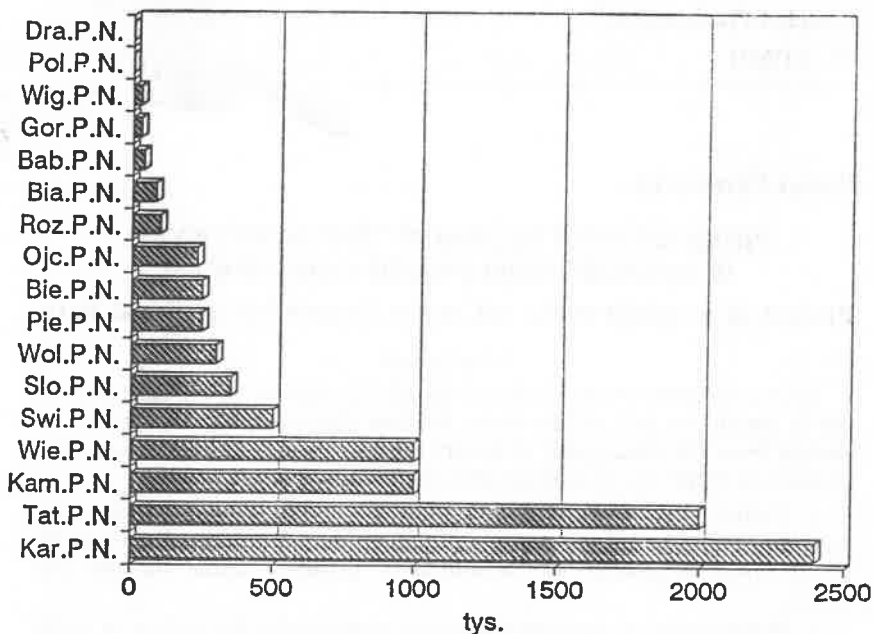
2. Presentation of most characteristic elements of the nature of DPN (correspondence of landscapes sighting from the tracks to the landscapes which are dominated in the Park).

3. Avoidance conflicts (marking tracks in places which will be certainly visited by the tourist — for example: tracks from the entrances to the Park to the accommodation places, bus stops etc.).

KEY WORDS: tourism, tourism management, sustainable tourism, hiking, spatial management planing, nature protection.

Wstęp

Drawieński Park Narodowy, utworzony w 1990, jest jednym z najrzadziej odwiedzanych przez turystów parków narodowych w Polsce. Presja turystyczna na teren parku jest minimalna (ryc. 1, tab. 1), w przeciwieństwie do większości parków narodowych w kraju (Mielnicka 1991). Taki stan rzeczy wynika przede wszystkim z braku tradycji turystycznych na tym terenie (za wyjątkiem turystyki kajakowej na Drawie), z czym wiąże się mała dostępność terenu dla turysty (uciążliwości komunikacyjne, bardzo ograniczone możliwości noclegowe).

Ryc. 1. Liczba turystów w polskich parkach narodowych w r. 1991.
Na podstawie danych KZPN.

Fig. 1. Number of tourists in Polish National Parks in 1991.
Based on KZPN data.

Fakt powstania parku narodowego stanowi oczywiście czynnik zwiększający zainteresowanie terenem. W latach 1990—1992 zaobserwowano rosnący trend liczby użytkowników terenu Parku. Możliwości tego wzrostu są jednak silnie ograniczone brakiem infrastruktury turystycznej — czego dowodem może być np. fakt, że wzrost ten zaznaczył się praktycznie tylko w grupie uczestników wycieczek autokarowych i w grupie wędkarzy — a więc w grupach nie potrzebujących „bazy turystycznej”. Można oczekiwać, że istniejące bariery rozwoju turystyki na terenie DPN zachowają swą skuteczność przynajmniej przez kilka lat, co z punktu widzenia ochrony przyrody jest sytuacją korzystną.

Wśród użytkowników terenu Parku turyści piesi — potencjalni użytkownicy szlaków — stanowią grupę bardzo nieliczną (tab. 1), a możliwości wzrostu liczebności tej grupy są silnie ograniczone (zob. wyżej). Ta grupa jest jednak grupą stosunkowo pożądaną z punktu widzenia racjonalnego gospodarowania wartościami przyrodniczymi (zob. Pawlaczyk 1993, Jermaczek 1993). Sieć szlaków turystycznych, wobec przyjętego w polskich parkach narodowych zakazu swobodnego poruszania się poza znakowanymi szlakami, stanowi formę udostępnienia terenu parku tej grupie osób. Mimo niewielkiego znaczenia turystyki pieszej, przygotowanie szlaków turystycznych jest

Tab. 1. Oszacowanie presji wywieranej na teren Drawieńskiego Parku Narodowego przez różne grupy jego użytkowników w r. 1992. Na podstawie danych gromadzonych w dyrekcji DPN i obserwacji w terenie.
Tab. 1. Estimation of the influence on DNP by different groups of its user in 1992. Based on data gathered in DNP head office and observations in Park.

Grupa użytkowników terenu Parku Group of DNP user	Obciążenie w ciągu roku	
	31. 12. 1992 \sum liczba osób na terenie DPN w dniu i $i = 1. 01. 1992$	Number of visitors in DNP on day i
służby i robotnicy Parku service and workers of the DNP	$5,8 * 10^3 =$	41,7%
wędkarze anglers	$2,8 * 10^3 =$	20,1%
turyści kajakowi canoe tourists	$2,4 * 10^3 =$	17,3%
osoby przebywające na biwakach camp tourists	$1,6 * 10^3 =$	11,5%
uczestnicy zbiorowych wycieczek autokarowych mass package tourism	$1,0 * 10^3 =$	7,2%
turyści piesi hiking	$0,3 * 10^3 =$	2,2%
Summary RAZEM	$13,9 * 10^3 =$	100,0%

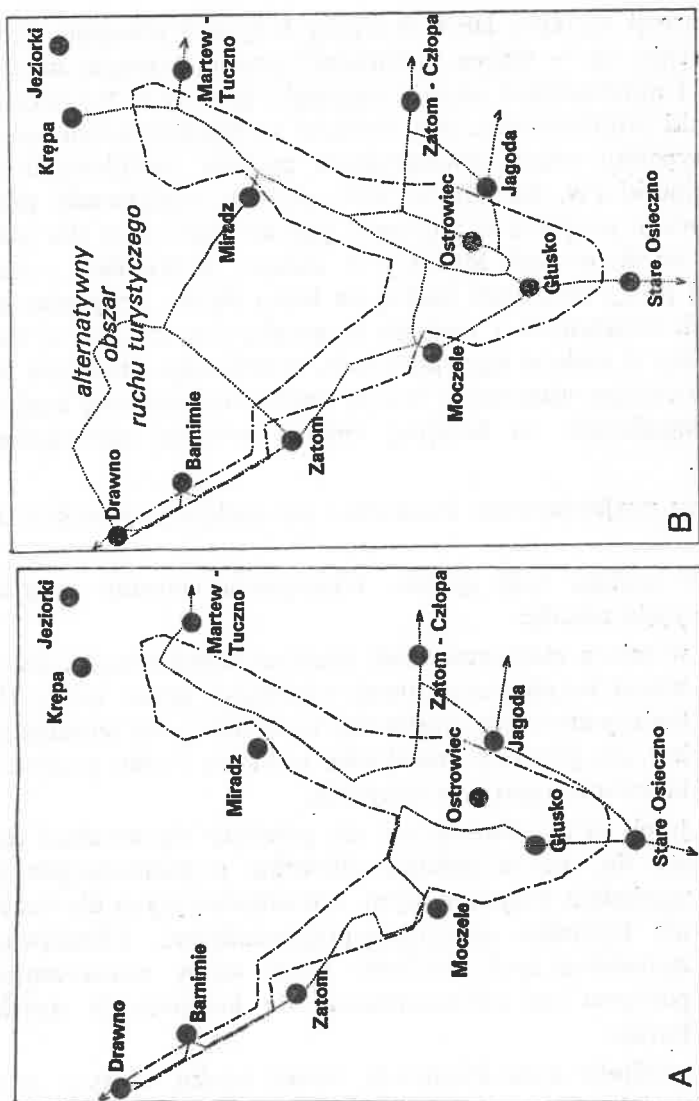
zadaniem pilnym, bo sytuacja, gdy park jest łatwo dostępny np. dla oprowadzanych przez przewodnika wycieczek autokarowych, albo dla wykupujących zezwolenia w dyrekcji DPN wędkarzy, a nie jest dostępny dla pieszego turysty indywidualnego, jest działającym w niepożądany sposób filtrem osób docierających na teren Parku, tzn. promuje docieranie do parku osób niepożądanych, a ogranicza — pożytecznych.

Na obecnym terenie DPN istnieje sieć szlaków turystycznych zaprojektowanych i wyznakowanych przez PTTK przed powstaniem parku (ryc. 2A; Kucharski & Wiśniowski 1988, Łęcki et al. 1973). Sieć ta nie może spełnić zadań wynikających z nowego statusu terenu po utworzeniu parku narodowego, bo:

- jest nielogiczna: szlak czerwony między Moczalami a Głuskiem jest trzykrotnie dłuższy niż odległość między tymi miejscowościami, brak połączenia między szlakami w województwie pilskim i gorzowskim praktycznie uniemożliwia wędrowkę po Parku,
- prowokuje konflikty: brak możliwości legalnego wejścia do parku z większości miejscowości, od wielu przystanków komunikacji publicznej na jego obrzeżu, oraz brak wspomnianego wyżej połączenia szlaków prowokuje do naruszania obowiązujących przepisów,
- niepotrzebnie wprowadza cały „tranzytowy” ruch po dalekobieżnym szlaku Stargard-Kostrzyn do centrum parku,
- nie pokazuje wartości przyrodniczych DPN. Ze szlaku biegnącego w zachodniej części Parku (Drawno-Moczele) na odcinku kilkunastu kilometrów nie widać rzeki Drawy, która jest dominantą krajobrazową tej części DPN. Ze szlaku biegnącego w części wschodniej nie widać żadnego jeziora oprócz jeziora Płociczno, a bogactwo i różnorodność jezior są charakterystyczną cechą tej części Parku.

Kryteria, którym powinna odpowiadać sieć szlaków turystycznych w DPN

Nowa sieć szlaków turystycznych została zaprojektowana po uwzględnieniu informacji o obecnej i prognoz dotyczących przy-

Ryc. 2. Schemat znakowanych szlaków pieszych w Drawieńskim Parku Narodowym i w jego otoczeniu. A — stan w terenie w r. 1992; B — projekt. Oryg.

Fig. 2. Scheme of marked tracks for walkers in DNP and its neighbourhood. A — in 1992, B — Project — orig.

szłej presji na teren DPN ze strony turystów pieszych. Trzeba nadmienić, że — wobec minimalnej presji turystyki na teren DPN, i minimalnym udziale turystyki pieszej w tej presji — warunki projektowania sieci szlaków są zupełnie odmienne, niż w przypadku często odwiedzanych parków narodowych (np. Kampinoski PN, por. Hertz 1985), ale też użyteczność przedstawionego projektu ograniczona jest do warunków dla jakich został on stworzony. Możliwy w dalszej przyszłości znaczny wzrost presji turystyki pieszej na teren Parku i pojawienie się zjawisk związanych z masową turystyką (np. zmiany w szacie roślinnej w efekcie wydeptywania, eutrofizacja otoczenia szlaków, znaczące wzmoczenie erozji) zmusi do ponownej analizy i prawdopodobnie do kolejnej zmiany sposobu udostępnienia Parku.

Przy projektowaniu kierowano się następującymi kryteriami:

— Sieć szlaków musi spełniać wymagania ochrony przyrody. Przyjęto zasady:

- w miarę możliwości sieć szlaków turystycznych nie powinna turyście sugerować wędrówki przez teren DPN (należy stworzyć możliwości wędrówki poza terenem parku), ale powinna umożliwiać poznanie Parku osobom zainteresowanym jego przyrodą,
 - jeżeli to możliwe, szlaki nie powinny wprowadzać turysty do, ani w pobliżu obiektów najcenniejszych pod względem przyrodniczym, a nieatrakcyjnych dla turysty nie będącego specjalistą-przyrodnikiem. Umożliwienie zwiedzenia tych obiektów przez osoby zainteresowane powinno być zarezerwowane do kompetencji dyrekcji Parku,
 - możliwie duże fragmenty terenu parku, w tym conajmniej jeden brzeg każdego jeziora, powinny pozostać wolne od ruchu turystycznego.
- Sieć szlaków powinna prezentować w sposób „pozawerbalny” (zob. Pawlaczyk 1993) główne cechy przyrody

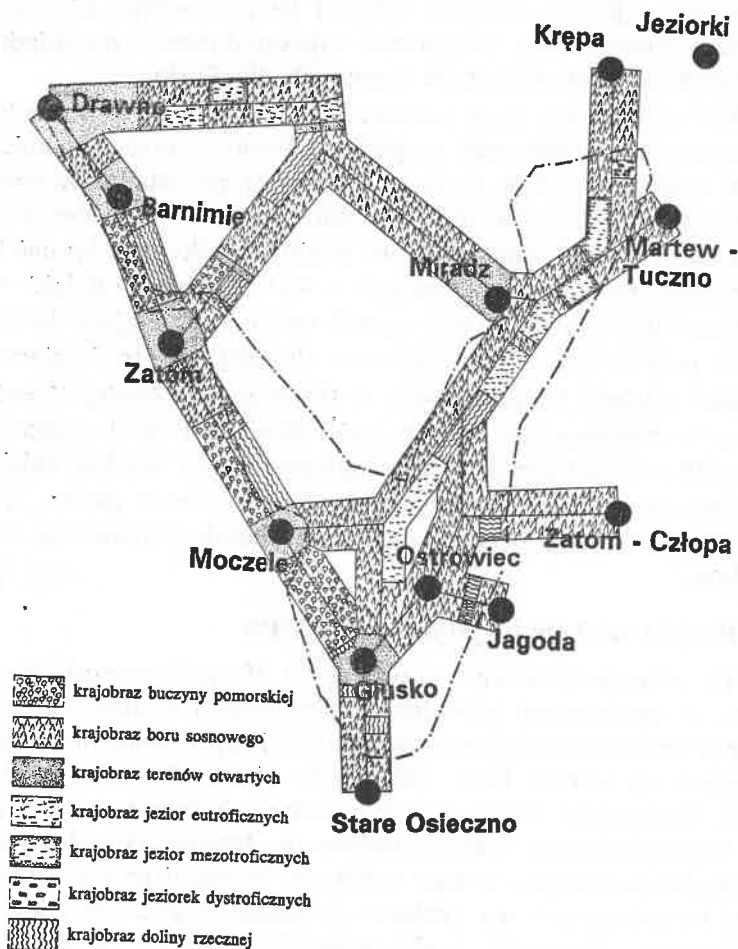
- DPN. Charakter krajobrazu widzianego ze szlaku powinien być zgodny z charakterem krajobrazu dominującego w danej części Parku (tzn. szlaki powinny w zachodnim ramieniu Parku prezentować rzekę i lasy bukowe, a we wschodnim — jeziora różnych typów i bory sosnowe). Sieć szlaków powinna też umożliwiać zaprezentowanie przykładów obiektów przyrodniczych typowych dla Parku.
- Sieć szlaków nie może prowokować konfliktów. Powinna być zapewniona możliwość wejścia do Parku z każdego punktu, w którym znajduje się baza noclegowa, przystanek komunikacji publicznej itp. Układ szlaków powinien być „sieciowy” a nie „liniowy” (muszą istnieć szlaki łącznikowe!), by dać turystom możliwość planowania i wyboru trasy. Szlaki nie mogą być prowadzone w sposób zawiły, zmuszający turystę do pokonywania trasy znacznie dłuższej niż to konieczne.
 - Sieć szlaków turystycznych w Drawieńskim Parku Narodowym powinna być częścią ogólnokrajowej sieci znakowanych szlaków pieszych. Musi być zachowana ciągłość dalekobieżnych szlaków przebiegających przez teren parku. Musi być zachowany przyjęty w Polsce sposób znakowania szlaków.

Projekt szlaków turystycznych w DPN

Po przeanalizowaniu — w świetle sformułowanych kryteriów — istniejącego przebiegu znakowanych szlaków, dotychczas sformułowanych propozycji modyfikacji przebiegu szlaków, pieszych na terenie DPN (Wójtowicz et al. 1985, Gancarczyk 1991, Rygusiński 1992), oraz w wyniku rekonesansu terenowego, zaprojektowano system szlaków na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego i w jego otoczeniu. Schemat przebiegu szlaków turystycznych wg projektu przedstawia ryc. 2B. Diagram krajobrazu otoczenia projektowanych szlaków przedstawia ryc. 3.

Szczegóły projektu, wraz z dokładną mapą przebiegu projektowanych szlaków, zawarte są w odrębnym opracowaniu

(Pawlaczyk 1992). Projekt został przeanalizowany przez Radę Naukową DPN i przyjęty do realizacji w terenie.

Ryc. 3. Krajobrazy otoczenia projektowanych szlaków pieszych. Oryg.
 Fig. 3. Landscapes of new projected tracks for walkers. Orig.

L I T E R A T U R A

- GANCARCZYK J. 1991 — Drawieński Park Narodowy [folder]. Wyd. DPN.
- HERTZ L. 1985 — Znakowane szlaki turystyczne w Kampinoskim Parku Narodowym. *Chrońmy Przyr. ojcz.* 41, 3: 44—51.
- JERMACZEK A. 1993 — Są Turyści, turyści i „turyści” — nauczmy się ich rozróżniać! *Przegl. przyrodn.* 4, 3:
- KUCHARSKI B., WIŚNIEWSKI A. 1988 — Znakowane szlaki piesze województwa gorzowskiego. COIT, Poznań.
- ŁĘCKI W., MALUŠKIEWICZ P., WETKOWSKI J. 1973 — Wałcz, Złotów i okolice. Przewodnik. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- MIELNICKA B. 1991 — Ruch turystyczny w polskich parkach narodowych i jego przyrodnicze konsekwencje. *Ochr. Przyr.* 49, 2: 163—174.
- PAWLACZYK P. 1992 mscr. — Projekt sieci szlaków turystycznych w Drawieńskim Parku Narodowym. Oprac. dla Dyrekcji DPN.
- PAWLACZYK P. 1993 — Turystyka na obszarach chronionych: jak przekazywać turyście wiedzę przyrodniczą? *Przegl. przyrodn.* 4, 3: 3—16.
- RYGUSIŃSKI D. 1992 mscr — Drawieński Park Narodowy — przyroda, rekreacja, dydaktyka. Praca magisterska w Katedrze Ochrony Lasu i Środowiska Przyrodniczego AR w Poznaniu.
- WÓJTOWICZ A., RYŚ-TRACZ M., TRACZ Z., LECIEJEWSKI S. 1985 mscr — Zasady zagospodarowania i funkcja turystyczna Parku. In: AGAPOW L. ed. 1985 — Dokumentacja naukowa Drawieńskiego Parku Narodowego. Oprac. dla Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Adres autora:

Drawieński Park Narodowy
ul. Leśników 2a
73-220 D r a w n o

Latem 1993 zrealizowano w terenie większą część powyższego projektu (za wyjątkiem szlaków w alternatywnym obszarze ruchu turystycznego — por. Ryc. 2B).